زنجیرە ڕێنماییەکانی ڕێگای ڕاست
پاشکۆی ژمارە : (٨)

فەزڵ و گەورەیی و حوکمەکانی
دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان
لە سوننەتی
پیرۆزی پێغەمبەرمان (ﷺ)

(فضائل وأحكام عشر ذي الحجة)

ئامادە کردنی
محمد عبد الرحمن لطيف
وتارخوێنی مزگەوتی (شێخ إبراهیم) / کەلار
(بكالوريوس في العلوم الشرعية والدراسات الإسلامية / جامعة دهوك)

چاپی نۆیەم **١٤٣٩ ك**

==

ماڵپەڕی بەهەشت و وەڵامەکان
ba8.org
walamakan.com
هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی چاپی شەشەم

سوپاس و ستایش بۆ خوای پەروەردگار ئەوا بۆ جاری شەشەم ئەم نامیلەکەیە ئامادە دەکەمەوە بۆ چاپ لە پاش تەواوبوونی هەموو نوسخەکانی چاپەکانی پێشووی .. وە سوپاس بۆ خوای گەورە موسڵمانان بە هەموو چین و توێژەکانیانەوە بە گشتی و بە تایبەتیش میوانانیماڵەکانی خوا و خوێندکارانی قۆناغە جیاجیاکانی خوێندن لە قوتابیانی زانکۆ و پەیمانگا و دواناوەدیەکان لە هەردوو ڕەگەزەکە تێکرا پێی سوودمەند بوون و بەرچاوڕۆشنکەرەوە و هاندەرێکی باش بوو بۆیان بۆ ئەوەی ئاشنا بن بە فەزڵ و سوننەتەکانی (**دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان**) و پاشان ئەو سوننەتانە ئەنجام بدەن و دروشمەکانی ئاینی خوا بەرزڕاگرن و خێر و فەزڵەکانی ئەو دە ڕۆژە بەدەست بێنن .

وە دەتوانم بڵێم : بڵاوبوونەوەی ئەم کتێبە و هاوشێوەکانی هەوڵێکی مەزن و کاریگەر بوون بۆ زیندووکرنەوەی چەندین سوننەتی پشتلێهەڵکراو (سُنَنٌ مَهجُورة) لە سوننەتەکانی پێغەمبەری ئیسلام (ﷺ) کە زەمانێکە بە هۆی نەزانین و بڵاوبوونەوەی خورافیات و فەرموودە لاواز و هەڵبەستراوەکانەوە پشتیان تێکرابوو !

داوا کارم خوای پەروەردگار بیکاتە زەخیرە و توێشووی قەبر و قیامەتمان.. اللَّهم آمين .

کتێبخانەی زانستی بەسوود / کەلار

(١ / ذو القعدة / ١٤٣١ ك)

بسم الله الرحمن الرحيم

سوپاس و ستایش بۆ ئەو خوایەی کە هەندێك کاتی موبارەکی داناوە بۆ بەندە صاڵحەکانی کەوا بتوانن کرداری چاکی تێدا ئەنجام بدەن ، وە صەڵات و سەلامیش لەسەر پێغەمبەرە خۆشەویستەکەی بێت کە (**حوکم و ئادابەکانی**) کات و شوێنە پیرۆز و موبارەکەکانی ڕوون کردووەتەوە بۆ موسڵمانان ، هەروەها لەسەر هاوەڵ و شوێنکەوتووانی بە چاکە کە زیندوو کەرەوەی درووشمەکانی ئایینی خوا و سوننەتەکانی پێغەمبەرن (ﷺ) .

هەرچەندە تەمەنی موسڵمانانی ئوممەتی پێغەمبەر (ﷺ) کەم تر و کورت ترە لە تەمەنی موسڵمانانی ئوممەتانی پێشووتر هەروەکو پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی : ((أَعْمَارُ أُمَّتِي مَا بَيْنَ السِّتِّينَ إِلَى السَّبْعِينَ ، وَأَقَلُّهُمْ مَنْ يَجُوزُ ذَلِكَ))[1] .

واتە : تەمەنی ئوممەتەکەی من لە نێوان شەست تا حەفتا ساڵدایە ، وە کەمیان هەیە لە ئەوەندە تەمەنیان تێپەڕ بکات .

بەڵام خوای گەورە بە فەزڵی خۆی هەندێك کات و کرداری داناوە کەوا دەبێتە مایەی بەرەکەت و زیاد بوونی تەمەن ، جا لەو کاتە موبارەکانە : (**دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیانە** / **عشر ذي الحجة**) .

بەڵگە لەسەر فەزڵ و گەورەیی ئەم دە ڕۆژە :

١ - خوای گەورە لە قورئاندا سوێندی پێ خواردووە و فەرموویەتی : ﴿وَالْفَجْرِ ۝١ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝٢﴾ [سورة الفجر] ، قال ابن كثير : (المراد بها **عشر ذي الحجة**).

واتە : مەبەست بەو دە (١٠) ڕۆژەی کە خوا سوێندی پێخواردووە بریتییە لە **دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان** .

[1] صحيح سنن الترمذي رقم : (٣٥٥٠) وصحيح سنن ابن ماجه رقم : (٤٢٣٦) .

٢ ـ هـەروەها خـوای گـەورە فەرموویـەتی : ﴿وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ ﴿٢٨﴾﴾ [الحج] .

قال ابن عباس (رضي الله عنه) : (أيام العشر) .

واتە : زیکری خوا بکەن لە ڕۆژە زانراوەکاندا کە بریتین لە **دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان** .

٣ ـ وە (سعيد بن جبير) دەگێڕێتەوە لە (ابن عباس)ـەوە کەوا پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الأَيَّامِ الْعَشْرِ ، فَقَالُوا : يَا رَسُولَ اللَّهِ وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : وَلاَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلاَّ رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذَلِكَ بِشَيْءٍ))(٢) .

واتە : هیچ ڕۆژانێك نییە کردەوەی چاکە تێیدا خۆشەویست تر بێت لە لای خوا وەکو ئەم دە ڕۆژەی مانگی حاجیان ، وتیان : تەنانەت جیهادیش لە پێناوی خوادا ؟ فەرمووی : تەنانەت جیهادیش لە پێناوی خوادا ، تەنها مەگەر پیاوێك نەبێت کە بە خۆی و ماڵ و سامانییەوە دەربچێت بۆ جیهاد لە پێناوی خوادا و هیچیش لەوانە نەگەڕێتەوە.

لە بەر ئەمە (سعيد بن جبير) **ئەگەر ئەم دە ڕۆژە بهاتبایە ئەوەندە هەوڵی دەدا و تێدەکۆشا بۆ خواپەرستی بە ئەندازەیەك کە نزیك بوو لە تواناادا نەبێت .**

هەروەها لـێی دەگێڕنەوە کە فەرموویەتی : ((لا تُطْفِئُوا سُرُجَكُمْ لَيَالِي الْعَشْرِ)) .

واتە : شەوانی دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان چراکانتان مەکوژێننەوە [مەبەستی ئەوەیە : شەونوێژ بکەن و قورئان بخوێنن و زیکری خوا بکەن] .

قال الحافظ ابن حجر العسقلاني رحمه الله : (وَالَّذِي يَظْهَرُ أَنَّ السَّبَبَ فِي اِمْتِيَازِ **عَشْرِ ذِي الْحِجَّةِ** : لِمَكَانِ اِجْتِمَاعِ أُمَّهَاتِ الْعِبَادَةِ فِيهِ ، وَهِيَ الصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَالصَّدَقَةُ وَالْحَجُّ ، وَلَا يَتَأَتَّى ذَلِكَ فِي غَيْرِهِ)(٣) .

---

(٢) صحيح البخاري رقم : (٩٦٩) وصحيح سنن الترمذي رقم : (٧٥٧) واللفظ له .

(٣) فتح الباري شرح صحيح البخاري : (٢ / ٥٩٣) .

واتە : ئەوەی ڕوون بێت لە هۆکاری تایبەت مەندێتی **دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان** ئەوەیە : کە ئەم دە ڕۆژە بنەوای پەرستشەکانی تێدا کۆبووەتەوە ، کەوا بریتین لە نوێژ و ڕۆژوو و صەدەقە و حەج ، وە ئەمانەش لە هیچ کاتێکی تردا کۆنابنەوە .

وە پرسیار کراوە لە (شيخ الإسلام ابن القيم) : ئایا دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان چاکتر و گەورە ترە یان دە ڕۆژەکەی کۆتایی مانگی ڕەمەزان ؟

ئەویش لە وەڵامدا فەرمووی : (ڕۆژانی **دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان** چاکترە لە ڕۆژانی دە ڕۆژەکەی کۆتایی مانگی ڕەمەزان ، وە شەوانی دە ڕۆژەکەی کۆتایی مانگی ڕەمەزان چاکترە لە شەوانی دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان)[٤] .

وقال المباركفوري : (الْمُخْتَارُ أَنَّ أَيَّامَ هَذِهِ الْعَشْرِ أَفْضَلُ لِيَوْمِ عَرَفَةَ ، وَلَيَالِي عَشْرِ رَمَضَانَ أَفْضَلُ لِلَيْلَةِ الْقَدْرِ ، لِأَنَّ يَوْمَ عَرَفَةَ أَفْضَلُ أَيَّامِ السَّنَةِ ، وَلَيْلَةُ الْقَدْرِ أَفْضَلُ لَيَالِي السَّنَةِ)[٥] .

واتە : وتەی هەڵبژاردە ئەوەیە کەوا ڕۆژانی ئەم دە ڕۆژە چاکترە لەبەر ڕۆژی عەرەفە ، وە شەوانی دە ڕۆژەکەی کۆتایی مانگی ڕەمەزان چاکترە لەبەر شەوی قەدر ، چونکە ڕۆژی عەرەفە چاکترینی ڕۆژەکانی ساڵە ، وە شەوی قەدریش چاکترینی شەوەکانی ساڵە .

❁ ❁ ❁

[٤] زاد المعاد : (١ / ٥٧) ، وقد نُقِلَ هذا القول عن شيخ الإسلام ابن تيمية أيضاً .
[٥] تُحفة الأحوذي : (٣ / ٥٣٠) .

*** ئەو کردەوانەی کە سوننەتن لەم دە ڕۆژەدا ئەنجام بدرێن :**

١ ـ **زۆر ئەنجام دانی کردەوە چاکەکان بە گشتی** : وەکو : قورئان خوێندن و زیکر کردن و فەرمان کردن بە چاکە و قەدەغە کردنی خراپە و جگە لەمانەش ، [بە بەڵگەی فەرموودەکەی پێشوو : ((مَا مِنْ أَيَّامٍ الْعَمَلُ الصَّالِحُ فِيهِنَّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ هَذِهِ الأَيَّامِ الْعَشْرِ ...))].

أ / **قورئان خوێندن** : قورئان خوێندن لە هەموو کاتێکدا سوننەتە و خێر و پاداشتی زۆر و گەورەیە : عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) : ((مَنْ قَرَأَ حَرْفاً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ ، وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا ، لَا أَقُولُ : ﴿الٓمٓ﴾ حَرْفٌ ، وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلَامٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ))[٦].

واتە : هەرکەسێك پیتێك لە قورئان بخوێنێتەوە ئەوا بە خوێندنەوەی تەنها ئەو پیتە چاکەیەکی بۆ هەیە ، وە چاکەش یەك بە دەیە ، ناڵێم : ﴿الٓمٓ﴾ پیتێکە ، بەڵکو (أَلِفْ) پیتێکە و (لَام)یش پیتێکە و (مِيم)یش پیتێکە .

بەڵام ئەم خێر و پاداشتەی قورئان خوێندن ـ **لەو دە ڕۆژەدا** ـ زۆرتر و گەورەترە لە ڕۆژەکانی تری ساڵ ، کەواتە باشتر وایە موسڵمان لەم دە ڕۆژەدا زیاتر لە ڕۆژەکانی تر قورئان بخوێنێت .

ب / **زیکرکردن** : بە هەمان شێوە زیکری خوایش لە هەموو کاتێکدا سوننەتە و خێر و پاداشتی زۆر و گەورەیە : عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رضي الله عنه) قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ (صلى الله عليه وسلم) : ((أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ ، وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ ، وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ ، وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ ؟ قَالُوا : بَلَى ، قَالَ : ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى)) ، فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ (رضي الله عنه) : مَا شَيْءٌ أَنْجَى مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ[٧].

---
[٦] صحيح سنن الترمذي رقم : (٢٩١٠) .
[٧] صحيح سنن الترمذي رقم : (٣٣٧٧) .

واتە : ئایا هەواڵتان پێبدەم بە باشترین و پاکترین کردەوەتان لای خاوەنەکەتان و لە هەمووی زیاتر پلەوپایەتان بەرز بکاتەوە و چاکتر بێت بۆتان لە بەخشینەوەی زێڕ و زیو ، وە باشتر بێت بۆتان لەوەی کە بگەن بە دووژمنەکەتان و بدەن لە گەردنیان و ئەوانیش بدەن لە گەردنتان ؟ وتیان : بەڵێ ، فەرمووی : **زیکری خوای گەورە** .

ئەنجا (مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ ﷺ) فەرمووی : هیچ شتێك ڕزگارت ناكات لە سزای خوا وەكو زیكری خوا .

٢ ـ **نوێژ کردن** : بەوەی کە زوو بچیت بۆ نوێژە جەماعەتەکان و پەلە و پێشبڕکێ بکەیت بۆ ڕیزی یەکەم ، هەروەها ئەنجامدانی نوێژە سوننەتەکانی پێش و پاشی نوێژە فەرزەکان و شەونوێژ و زوحا و سوننەتی دەستنوێژ ، هەروەها دەشتوانیت نوێژی (سوننەتی ڕەها / التطوع المطلق) زۆر بکەیت ، وە پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی : ((عَلَيْكَ بِكَثْرَةِ السُّجُودِ لِلَّهِ ، فَإِنَّكَ لاَ تَسْجُدُ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلاَّ رَفَعَكَ اللَّهُ بِهَا دَرَجَةً ، وَحَطَّ عَنْكَ بِهَا خَطِيئَةً))[٨] .

واتە : زۆر سوجدە ببە بۆ خوا ، چونکە تۆ یەك سوجدە نابەیت بۆ خوا ئیللا خوای گەورە بە هۆی ئەو سوجدەیەوە پلەیەك بەرزت دەکاتەوە و تاوانێکیشت لەسەر لا دەبات .

٣ ـ **خێر و صەدەقە کردن** :

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشِّخِّيرِ (ﷺ) قَالَ : أَتَيْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) وَهُوَ يَقْرَأُ : ﴿أَلْهَىٰكُمُ ٱلتَّكَاثُرُ﴾ قَالَ : ((يَقُولُ ابْنُ آدَمَ : مَالِي مَالِي ، وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلاَّ مَا أَكَلْتَ فَأَفْنَيْتَ أَوْ لَبِسْتَ فَأَبْلَيْتَ أَوْ تَصَدَّقْتَ فَأَمْضَيْتَ))[٩] .

---

[٨] صحيح مسلم رقم : (١٠٩٣) .
[٩] صحيح مسلم رقم : (٧٣٤٦) .

واتە : هاتم بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ) لە کاتێکدا کە ئەمەی دەخوێندەوە ﴿زۆر کردنی ماڵ و منداڵ سەرقاڵی کردوون﴾ فەرمووی : ئادەمیزاد دەڵێت : ماڵەکەم ماڵەکەم ، هیچ پارە و ماڵێك هی تۆ نییە تەنها ئەوە نەبێت کە : خواردووتە و تیاچووە یان لەبەرت کردووە و ڕزیــوە و نەماوە یان ئەوەیە کە کردووتە بە صەدەقە و پێشت خستووە بۆ دوای مردنت

٤ ـ **ڕۆژووگرتن** :

هەندێك لە خێزانەکانی پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویانـە : ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) يَصُومُ تِسْعَ ذِي الْحِجَّةِ))[١٠].

واتە : پێغەمبەری خوا (ﷺ) نۆ ڕۆژەکەی مانگی حاجیان بە ڕۆژوو دەبوو .

وە پرسیار کراوە لە (الشيخ عبد العزيز بن باز) سەبارەت بە کەسێك کە بۆچوونی وایە بە ڕۆژوو بوون لە دە ڕۆژی مانگی حاجیاندا بیدعەیە ؟

ئــەویش فــەرمووی : (هَذَا جَاهِلٌ يُعَلَّم ، فَالرَّسُولُ (ﷺ) حَضَّ على العمل الصالح فيها ، وَالصِّيَامُ من العمل الصالح)[١١].

واتە : ئەو کەسە کە بۆچوونی وایە کەسێکی نەزان و جاهیلە و پێویستە فێر بکرێت ، چونکە پێغەمبەر (ﷺ) موسڵمانانی هانداوە بۆ ئەنجامدانی کرداری چاکە لـەو دە ڕۆژەدا ، وە ڕۆژوویش لە کردارە چاکەکانە .

٥ ـ **ڕۆژووی ڕۆژی عەرەفە بە تایبەت** :

سوننەت وایە بۆ ئەو کەسانەی کە نەڕۆیشتوون بۆ حەج و لە عەرەفەدا نین و لە ماڵدان کەوا بە تایبەت لە ڕۆژی عەرەفەدا (٩ / **ذو الـحجة**) بە ڕۆژوو بن ، چونکە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویـــەتی : ((صِـيَامُ يَـوْمِ عَرَفَـةَ أَحْتَـسِبُ عَلَـى اللَّـهِ أَنْ يُكَفِّـرَ الـسَّنَةَ الَّـتِي قَبْلَـهُ وَالـسَّنَةَ الَّـتِي بَعْدَهُ))[١٢].

---

[١٠] صحيح سنن أبي داود رقم : (٢٤٣٧) .
[١١] نقلاً عن كتاب: (فضل عشر ذي الحجة وأحكام الأضحية) لسالم العجمي ص : (٢).
[١٢] صحيح مسلم رقم : (١١٦٢) .

واتە : **ڕۆژووی ڕۆژی عەرەفە** چاوەڕوانم کە خوا بیکاتە مایەی کەفارەت و سڕینەوە و لێخۆشبوونی تاوانی ساڵێك لە پێشییەوە و ساڵێکیش لە پاشییەوە (واتە : ببێتە کەفارەتی تاوانی دوو ساڵ) .

❁ ❁ ❁

٦ ـ عومرە و حەج کردن :

چونکە حەج کردن لە ڕۆژی هەشتەمی مانگی حاجیانەوە (٨ / **ذو الحجة**) دەست پێدەکات بۆ ئەو کەسانەی کە بە (حەجی ئیسراحەتی دوای عومرە / حج التمتع) ئیحرام دەبەستن ، بۆیە پێویستە لە پێشدا عومرەکەت ئەنجام بدەیت ئەنجا لە ڕۆژی هەشتەمی مانگی حاجیانەوە ئیحرام بکەیت بۆ حەج .

خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَأَتِمُّوا۟ ٱلْحَجَّ وَٱلْعُمْرَةَ لِلَّهِ ۚ ﴿١٩٦﴾﴾ [البقرة] .

واتە : حەج و عومرە تەواوبکەن بۆ خوا .

❁ ❁ ❁

٧ ـ زیکر کردن بە ووتنی : (**الله أكبر** ...) **لەم دە ڕۆژەدا هەموو کاتێك** :

خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَيَذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ فِىٓ أَيَّامٍ مَّعْلُومَـٰتٍ ﴿٢٨﴾﴾ [الحج] ، قال ابن عباس (رضي الله عنه) : (**أيام العشر**) .

واتە : زیکری خوا بکەن لە ڕۆژە زانراوەکاندا کە بریتین لە **دە ڕۆژی یەکەمی مانگی حاجیان** .

قال الإمام البخاري في صحيحه : (كَانَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ (رضي الله عنهما) يَخْرُجَانِ إِلَى السُّوقِ **فِي أَيَّامِ الْعَشْرِ** يُكَبِّرَانِ ، وَيُكَبِّرُ النَّاسُ بِتَكْبِيرِهِمَا)[١٣] .

واتە : (ابن عمر وأبو هريرة رضي الله عنهما) لە دە ڕۆژی مانگی حاجیاندا دەردەچوون بۆ بازاڕ و دەیانووت : (**الله أكبر** ...) و خەڵکیش بە دوایاندا دەیانووت : (**الله أكبر** ..) .

---

[١٣] فتح الباري شرح صحيح البخاري : (٢ / ٥٨٩) .

وجاء في فتوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء : (يُشرعُ التكبير المطلق في جميع الأوقات من أول دخول شهر ذي الحجة إلى آخر أيام التشريق ...)[١٤].

وقالوا أيضاً : (التكبير مشروع في عشر ذي الحجة مطلقاً)[١٥].

ئەم سوننەتە پشت لێهڵكراوەش پێویستی بە زیندوو كردنەوە هەیە ، جا ڕەحمەتی خوا لەو كەسە بێت هەوڵی زیندوو كردنەوەی سوننەتەكانی پێغەمبەر (ﷺ) دەدات .

وە وتی : (**الله أكبر** ...) بەم شێوازە دەبێت : (**الله أكبر الله أكبر ، لا إلــهَ إلاّ الله ، والله أكبر الله أكبر ، ولله الحمد**)[١٦].

۞۞۞

٨ ـ خۆ ئامادە كردن بۆ قوربانی ئەنجامدان :

ئەگەر كەسێك ویستی وا بوو قوربانی بكات ئەوا حەرامە لە تووكی هەموو لاشەی و نینۆكەكانی لابەرێت یان لێی بقرتێنێت و كەمی كاتەوە ، لە سەرەتای مانگی حاجییانەوە (**ذو الحجة**) تاوەكو قوربانییەكەی سەردەبڕێت .

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ (رضي الله عنها) أَنَّ النَّبِيَّ (ﷺ) قَالَ : ((إِذَا دَخَلَتْ الْعَشْرُ وَأَرَادَ أَحَدُكُمْ أَنْ يُضَحِّيَ فَلا يَمَسُّ مِنْ شَعْرِهِ وَبَشَرِهِ شَيْئًا))[١٧].

واتە: ئەگەر دە ڕۆژی یەكەمی مانگی حاجیان (**ذو الحجة**) هات ، وە كەسێك لە ئێوە ویستی هەبوو قوربانی بكات ، ئەوا با هیچ لە تووك و پێستی نەكاتەوە .

وفي رواية : ((فَلاَ يَأْخُذَنَّ شَعْرَاً وَلاَ يَقْلِمَنَّ ظُفُرَاً)) .

واتە : با نە لە تووكی لا بەرێت و نە نینۆكی بقرتێنێت .

---

[١٤] فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء ، الفتوى رقم : (١٠٧٧٧) .
[١٥] فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء ، الفتوى رقم : (٩٨٨٧) .
[١٦] انظر : أحكام العيدين في السنة المطهرة ص : (٣٠) .
[١٧] صحيح مسلم رقم : (١٩٧٧) .

وقد استدل بعض الفقهاء بهذا الحديث على أنَّ مَنَ (دَخَلَتْ عَلَيْهِ عَشر ذِي الْحِجَّة وَأَرَادَ أَنْ يُضَحِّيَ ... **إِنَّهُ يَحْرُم** عَلَيْهِ أَخْذ شَيْء مِنْ شَعْره وَأَظْفَاره حَتَّى يُضَحِّي فِي وَقْت الْأُضْحِيَّة)[18] .

واتە : هەندێك لە زانایان ئەم فەرموودەیە دەكەنە بەڵگە لەسەر ئەوەی هەركەسێك ویستی هەبوو قوربانی بكات ئەوا حەرامە لەسەری هیچ لە تووك و نینۆكی لابەرێت هەتا قوربانی دەكات لە كاتی سەربڕینی قوربانیدا دوای ئەنجام دانی نوێژی جەژن .

٩ ـ **قوربانی كردن لە ڕۆژی جەژندا** :

خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿وَيَذْكُرُواْ ٱسْمَ ٱللَّهِ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعْلُومَٰتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلْأَنْعَٰمِۖ فَكُلُواْ مِنْهَا وَأَطْعِمُواْ ٱلْبَآئِسَ ٱلْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾﴾ [الحج].

واتە : وە زیكری خوا بكەن لە ڕۆژە زانراوەكانی (دەیەمی یەكەمی مانگی حاجیان) لەسەر ئەو ووڵاخ و ئاژەڵانەی كە خوا كردوویەتی بە ڕزقیان بۆ قوربانی كردن ، جا لێی بخۆن و لێشی بدەن بە دەرخواردی هەژارانی بێنەوادا .

عَنْ مِخْنَفِ بْنِ سُلَيْمٍ (ﷺ) قَالَ : كُنَّا وُقُوفاً مَعَ النَّبِيِّ (ﷺ) بِعَرَفَةَ فَقَالَ : ((يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ عَلَى كُلِّ أَهْلِ بَيْتٍ فِي كُلِّ عَامٍ أُضْحِيَّةً ...))[19] .

واتە: ئەی خەڵكینە پێویستە لەسەر هەموو خێزانێك هەموو ساڵێك قوربانی بكات.

وَعَنْ جُنْدَبِ بْنِ سُفْيَانَ الْبَجَلِيِّ (ﷺ) قَالَ : شَهِدْتُ النَّبِيَّ (ﷺ) يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ : ((مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيُعِدْ مَكَانَهَا أُخْرَى ، **وَمَنْ لَمْ يَذْبَحْ فَلْيَذْبَحْ**))[20] .

واتە : ئامادەی لای پێغەمبەر (ﷺ) بووم لە ڕۆژی جەژنی قورباندا

و فەرمووی : هەركەسێك قوربانی كردووە پێش ئەوەی نوێژی جەژن بكات با لە جیاتی ئەو قوربانییە قوربانییەكی تر بكاتەوە و ئەوەش نەیكردووە با بیكات .

[18] شرح صحيح مسلم للإمام النووي : (١٣/ ١١٦) .
[19] صحيح سنن أبي داود رقم : (٢٧٨٨) .
[20] صحيح البخاري رقم : (٥٥٦٢) وصحيح مسلم رقم : (١٩٦٠) .

*** مەڕێك یان بزنێك بۆ پیاوێك و خاو خێزانەکەی دەبێت :**

عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ : سَأَلْتُ أَبَا أَيُّوبَ الأَنْصَارِيَّ (رضي الله عنه) كَيْفَ كَانَتِ الضَّحَايَا فِيكُمْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) ؟ قَالَ : ((كَانَ الرَّجُلُ **يُضَحِّي بِالشَّاةِ عَنْهُ وَعَنْ أَهْلِ بَيْتِهِ** فَيَأْكُلُونَ وَيُطْعِمُونَ))[21].

واتە: پرسیارم کرد لە (أبو أيوب الأنصاري) **: ئایا قوربانی ئەنجام دان چۆن بوو لە سەردەمی پێغەمبەردا ﷺ ؟ فەرمووی : لە سەردەمی پێغەمبەردا (ﷺ) پیاو ئاژەڵێکی (مەڕێك یان بزنێك)ی دەکرد بە قوربانی بۆ خۆی و خێزانی و منداڵەکانی ، وە خۆیان لێیان دەخوارد و لێشیان دەدا بە خەڵك بۆ خواردنی .**

❁ ❁ ❁

*** قوربانی چێشتی جەژنە :**

عَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ خَصِيبٍ (رضي الله عنه) قَالَ : ((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) كَانَ لَا يَخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَطْعَمَ ، وَلَا يَأْكُلُ يَوْمَ الأَضْحَى حَتَّى يَرْجِعَ فَيَأْكُلَ مِنْ أُضْحِيَّتِهِ))[22].

واتە : پێغەمبەر ﷺ ڕۆژی جەژنی ڕەمەزان لە ماڵ دەرنەدەچوو هەتا خواردنی نەخواردایە ، وە ڕۆژی جەژنی قوربان خواردنی نەدەخوارد هەتا دەگەڕایەوە لە نوێژی جەژن ئەنجا لە قوربانییەکەیی دەخوارد .

تێبینی : هەرچەندە قوربانی ئەنجامدان لە سێ ڕۆژەکەی دوای جەژنیشدا (أيام التشريق) **دروستە بەڵام باشتر و خێرتر وایە کە لە ڕۆژی جەژندا سەرببڕێت لەبەر سوننەتەکە و ئەنجا دەشکەوێتە نێو دەیەم ڕۆژی مانگی حاجیانەوە کە کردەوەی چاکە تێیدا فەزڵ و خێرەکەی تایبەتە ، بۆیە باشتر وایە لە دەیەمین ڕۆژدا قوربانی ئەنجامبدرێت .**

[21] صحيح سنن الترمذي رقم : (١٥٠٥) ، وصحيح سنن ابن ماجه رقم: (٢٥٦٣).

[22] السنن الصغرى للبيهقي رقم : (٦٩١) وصحيح سنن الترمذي رقم :(٥٤٢) وصحيح سنن ابن ماجه رقم : (١٧٥٦) .

وە بۆ زیاتر شارەزا بوون لە (**ئەحكام و ئادابەكانی قوربانی كردن**) بە وردی ئەوا ئەم كتێبە بخوێنەرەوە :

چۆنێتی قوربانی كردن
لە سەردەمی پێغەمبەردا (ﷺ)

نووسین و ئامادەكردنی

محمد عبد الرحمن لطیف

وتارخوێنی مزگەوتی (شێخ إبراهیم) / كەلار

==================================

ماڵپەڕی بەهەشت و وەڵامەكان

ba8.org

walamakan.com